

Borshch K.K.
Uzhgorod National University

ATTITUDE OF SOCIETY TOWARDS MANIFESTATIONS OF DEVIANT BEHAVIOR IN YOUNG GENERATION

Summary

The article deals with the definition of deviant behavior and analyzes the main approaches to the understanding of deviant behavior; clarifies the characteristics of deviations; analyzes the concept of a norm is coming to examine any deviations.

Keywords: deviation, deviant behavior, the rule sotsialazatsiya, social norm.

УДК 061.2 : 364

РОЛЬ НЕДЕРЖАВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ В УКРАЇНІ

Матяж С.В., Гуріна А.А.

Чорноморський державний університет імені Петра Могили

Проаналізовано роль недержавних організацій у вирішенні проблем у соціальній сфері в Україні. Недержавний сектор цілком спроможний взяти на себе значну частину функцій із надання соціальних послуг на місцевому рівні. Виявлено, що недержавні організації швидко реагують на зміни в соціальній політиці та в потребах громадян і здатні забезпечити ефективну роботу з клієнтами.

Ключові слова: недержавна організація, соціальні проблеми, соціальні послуги, клієнти.

Постановка проблеми. Інституціональна система надання соціальних послуг, частиною якої є недержавні організації (далі – НДО), перебуває в Україні на початковому етапі свого розвитку і потребує подальшої адаптації до потреб населення. Оптимізувати її можна за рахунок впровадження нових механізмів взаємодії державного та недержавного секторів, використання наявних ресурсів і потенціалу НДО, які надають соціальні послуги у громаді. Недержавний сектор цілком спроможний взяти на себе значну частину функцій із надання соціальних послуг на місцевому рівні. Недержавний сектор швидше реагує на зміни в соціальній політиці та в потребах громадян і здатний забезпечити ефективнішу роботу з клієнтами. Тому необхідно більше використовувати потенціал третього сектору. Однак це видається не реалістичним без аналізу та вирішення основних проблем розвитку НДО на державному рівні. Особливої уваги потребує розв'язання проблем недержавних надавачів соціальних послуг, оскільки цього вимагає шлях реформування системи соціальних послуг, який обрала Україна.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку недержавного сектору у сфері надання соціальних послуг розглядали такі автори, як Т. Семигіна, Л. Сідельнік, Л. Паливода, О. Кікоть. Тему недержавних організацій і соціального розвитку також висвітлював В. Новіков. В. Звонар розглядав перспективи активізації діяльності громадських організацій в Україні. Значний науковий і практичний внесок у справу розвитку соціальних послуг у «третьому секторі» зробив Український фонд соціальних інвестицій.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Хотілося б зазначити, що діяльність недержавних організацій має велике значення для подальшого розвитку соціальної роботи в Україні. Завдання, реалізовані їхньою діяльністю, співпадають із цінностями соціальної роботи, моральними цінностями Європейського співтовариства. Важливо

і те, що в процесі такої роботи формується і сам соціальний працівник як фахівець. Тому, діяльність недержавних організацій в соціальній сфері, в напрямку допомоги та підтримки людей, є досить актуальною та необхідною на сьогодні.

Метою дослідження є теоретично обґрунтувати, виявити роль недержавних організацій у вирішенні проблем у соціальній сфері в Україні та запропонувати шляхи удосконалення їх діяльності.

Виклад основного матеріалу. Суспільним еталоном для будь-якої країни є громадянське суспільство, у якому влада поважає та захищає права та інтереси громадян, їх честь та гідність, дослухається до громадської думки. Україна також прагне побудувати власне громадянське суспільство, важливим інструментом чого є «третій сектор» з усією сукупністю організацій, що його утворюють і за якими ще з початку 1990-х років закріпився термін «недержавні». Недержавні організації – будь-які організації, які не є частиною державних структур. На практиці, особливо в контексті соціальної роботи цей термін вживають для позначення громадських чи благодійних організацій, тобто неприбуткових організацій, які не представляють приватний бізнес і працюють, щоб служити громадським інтересам.

У Законі України «Про соціальні послуги» визначено, що надавати соціальні послуги можуть не лише державні, а й недержавні організації. До недержавних надавачів соціальних послуг Закон відносить «громадські, благодійні, релігійні організації та фізичні особи, діяльність яких пов'язана з наданням соціальних послуг» [4].

Незважаючи на зусилля влади щодо підвищення рівня життя населення, в Україні збільшується кількість громадян, які потребують допомоги держави. Гострою проблемою залишається недостатнє фінансування діяльності соціальних служб. В умовах, коли відповідні державні організації не спроможні виконувати належним чином свої обов'язки через нестачу коштів, інших ресурсів, складну політичну ситуацію, держава повинна шукати парт-

нерів та розвивати питання співробітництва між різними секторами, такими як державний сектор (центральної та місцеві органи влади), приватний сектор (бізнес) та неурядовий (громадський, або «третій» сектор). Крім того, для забезпечення гарантованих державою соціальних послуг тим, хто їх потребує, необхідно вирішити питання унормування переліку соціальних послуг, їх обсягу, розрахунку вартості послуги. Це дозволить, як на державному, так і на місцевому рівнях, визначати необхідну кількість коштів для надання соціальних послуг різним цільовим групам, дасть можливість розбудувати повноцінне партнерство держави та недержавного сектора, створюючи сприятливі умови для розкриття потенціалу й спрямування соціальної активності недержавних організацій. Адже залучення НДО в процес надання соціальних послуг є надзвичайно позитивним досягненням, що відповідає сучасним європейським тенденціям. Ці організації краще знають місцеві громади, знайомі з їхніми потребами та часто можуть запропонувати ефективний спосіб надання соціальних послуг місцевому населенню [1, с. 39].

Під поняттям «недержавна організація соціальної сфери» розуміємо неприбуткові, некомерційні організації, які декларували вирішення соціальних проблем взагалі чи проблеми окремих груп користувачів як свою місію [2, с. 130].

У демократичному суспільстві має відбуватися повноцінне партнерство держави та недержавного сектора, створюючи сприятливі умови для розкриття громадського потенціалу й спрямування соціальної активності. Усвідомлення потенціалу та можливостей недержавних організацій, їх включення у соціальні реформи є чинником їх успішної реалізації.

Більшість національних та міжнародних експертів відмічають, що роль недержавних організацій у соціально-політичних процесах полягає у безпосередньому наданні послуг та представництві й захисті інтересів людей. Ефективність їхньої діяльності забезпечується спроможністю швидко та адекватно реагувати на потреби широкого кола громадян, віднаходити новаторські й відносно недорогі методи вирішення проблем на місцевому рівні, надавати конфіденційну, оперативну, безоплатну, якісну допомогу населенню.

Як правило, у статутах громадських організацій та благодійних фондів основними видами діяльності визначено такі, як представлення інтересів і допомога своїм членам або благодійницька діяльність.

Основними функціями вітчизняних НДО є:

- захист прав та інтересів окремих соціальних груп людей;
- лобіювання;
- проведення тренінгів та надання консультацій;
- просвіта та поширення інформації для населення;
- вирішення соціальних проблем [5, с. 123].

НДО надають послуги соціальної, психологічної реабілітації та адаптації інвалідам та їхнім рідним, безпритульним громадянам, що повернулися з місць позбавлення волі, та іншим групам людей; забезпечують бездомних притулком, теплим одягом та їжею; здійснюють сімейне консультування, навчання та надають психологічну допомогу сім'ям у кризі; здійснюють догляд у громаді за дітьми-сиротами, дітьми-інвалідами, дорослими інвалідами, тяжко хворими; організовують денну зайнятість інвалідів із важкими фізичними порушеннями; надають послуги трудової реабілітації та адаптації тощо [2, с. 138].

Особливістю послуг НДО є їх соціальна й суспільна спрямованість, що базується на принципі пріоритету людини, солідарності та відповідальності, використанні отриманих доходів заради суспільного добробуту та задоволення інтересів громади [6].

Українські недержавні організації мають спільні проблеми, насамперед пов'язані з життєздатністю. Це відсутність регулярного фінансування, залежність від міжнародних донорів; недосконалість нормативно-правової бази; низький рівень довіри до НДО з боку громади; недостатня відкритість влади і бажання співпрацювати з НДО [1, с. 34-35].

За даними досліджень Світового банку (2010 р.) та Творчого центру Каунтерпарт (2011 р.), гранти міжнародних донорів становлять 60–68% фінансування НДО. Підтримку з державного бюджету отримують лише близько 30% НДО і доля такого фінансування у їх загальному бюджеті становить від 9 до 11% [6].

У більшості країн світу недержавним неприбутковим організаціям дозволено здійснювати економічну діяльність, тобто фінансувати свою діяльність за рахунок власних доходів від продажу товарів та послуг клієнтам. Різноманітні громадські організації та фонди працюють на отримання найвищих прибутків, що потім спрямовують на ті ж самі послуги, покращуючи таким чином їхню якість.

Так, неурядові сервісні організації у Великобританії отримують від держави 26% фінансування, власних доходів – до 35%. НДО Фінляндії мають до 57% державного фінансування та до 38% власних доходів. У Німеччині функції надання соціальних послуг передані недержавним суб'єктам і тому відсоток державного фінансування НДО у цій країні – 83%, власні доходи становлять 10% загального бюджету організації [8].

Для органів влади підвищення якості послуг, що надаються населенню, є важливою проблемою, й вони зобов'язані її вирішувати. Досвід розвинених демократичних країн свідчить, що якість суспільних послуг можна значно покращити через залучення місцевого населення до їх надання. Тобто широке залучення громадських об'єднань, благодійних та інших неприбуткових організацій до надання послуг забезпечує найвищий соціальний ефект.

Розширення спектру суспільних послуг, підвищення їх якості та професіоналізму недержавних організацій безпосередньо впливає на посилення значення НДО для мешканців громади. Завдяки своїм послугам та довірі з боку клієнтів НДО мають значний вплив на формування громадської думки.

У зв'язку із впровадженням державного замовлення на надання соціальних послуг виникають прямі партнерські зв'язки, які полягають у безпосередньому фінансуванні та виконанні робіт згідно з угодою. НДО можуть надавати послуги як самостійно, так і спільно з іншими органами місцевої влади та державними й комунальними закладами. Так звані «сервісні» НДО частіше запрошуються до роботи дорадчих органів із питань розвитку та покращення якості муніципальних послуг, до цих організацій найбільше відкриті органи влади.

Від такого партнерства влада виграє двічі: по-перше, НДО стає повноправним відповідальним учасником процесу реалізації завдань, на які часто у чиновників не вистачає часу, ресурсів, знань, а по-друге, факт підтримки органами влади та сприяння таким організаціям викликає повагу та схвалення у населення. Така співпраця для органів влади є виправданою, бо дає змогу провадити більш розумну політику та забезпечувати якісні послуги, які б задовольняли громадян [7, с. 36-38].

Важливим є здійснення кроків у напрямку сприятливого нормативно-правового закріплення права некомерційного сектору провадити економічну діяльність з надання суспільно важливих послуг, зобов'язань місцевих органів влади замовляти й купувати послуги у НДО, преференцій для закупівлі суспільно корисних послуг у НДО та механізмів їх інституційного захисту. Найважливішим у цьому напрямку має стати ухвалення нової редакції Закону України «Про соціальні послуги», у якому треба змінити підхід до класифікації соціальних послуг й визначити їх відповідно до міжнародного й національного соціального законодавства та практики. Тобто види соціальних послуг цього Закону мають кореспондуватися зі спеціальними законами щодо соціального захисту окремих груп громадян (осіб похилого віку, інвалідів, дітей-сиріт, дітей, які постраждали від насильства в сім'ї, бездомних громадян і безпритульних дітей, осіб, які постраждали від торгівлі людьми, осіб, які відбували покарання у вигляді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк та ін.). Для більшості цих послуг існують стандарти та типові бюджети, виходячи з яких можна встановлювати тарифи. Крім того, у новій редакції необхідно переглянути доцільність введення ліцензування всіх надавачів соціальних послуг та визначити закритий перелік послуг, що їх необхідно ліцензувати.

Варто наголосити, що таке регулювання має забезпечувати гнучкість системи послуг, бюджетних та адміністративних механізмів.

У більшості країн світу держава сприяє участі НДО у вирішенні суспільних проблем, забезпечуючи недержавні соціальні послуги державними фінансовими ресурсами. Таким чином – НДО отримує додаткове та потужне джерело надходження коштів, а держава отримує необхідну суспільну підтримку діяльності органів влади з боку громади.

Але в Україні участь на ринку соціальних послуг та доступ НДО до державного фінансування надто обмежені. Для українських НДО не створено сприятливих умов для виходу на ринок соціальних послуг і отримання замовлення від держави на їх надання [3, с. 6].

Привілеї щодо фінансування соціальних послуг в Україні наразі мають державні установи, яким надається свідомо перевага перед недержавними постачальниками. Для альтернативних постачальників існують різноманітні перешкоди як фінансові (податки, принципи розподілу бюджету), так і не фінансові (недостатнє законодавство щодо діяльності недержавних організацій). Об'єктивно створе-

ні не рівні умови для державних закладів та неприбуткових недержавних організацій, які надають схожі соціальні послуги: обсяг фінансування і регулярність надходження коштів, умови користування приміщеннями, оподаткування надходжень від плати за надання соціальних послуг, умови ліцензування.

Доки ці перешкоди не буде усунено, неможливо створити сприятливі умови для участі НДО на ринку соціальних послуг та залучення бюджетних коштів для їх фінансування. Тому організації громадянського суспільства можуть наразі вимагати від держави розширення простору для своєї участі.

Висновки і пропозиції. Таким чином, вітчизняні НДО вирішують різноманітні соціальні проблеми громадян, а саме: бідоглядність та безпритульність, інвалідність, соціальне сирітство, ВІЛ/СНІД, туберкульоз, наркоманія тощо. Визначено, що недержавні організації – це неприбуткові громадські організації, які не представляють приватний бізнес і працюють, щоб служити громадським інтересам. Головними завданнями громадських організацій є: захист прав та інтересів окремих соціальних груп людей, вирішення соціальних проблем, проведення тренінгів та надання консультацій, просвіта та поширення інформації для населення, лобіювання інтересів населення. У сфері соціальної допомоги населенню громадські і благодійні організації – не конкуренти державі, а є її партнерами. Вони повинні консолідувати свої зусилля у напрямку допомоги населенню.

Запропоновано комплекс заходів щодо розвитку та подальшого становлення НДО в Україні: удосконалення матеріально-технічної бази (стабільне фінансування, належні умови праці); удосконалення законодавчої бази, її чіткість та прозорість; інформаційні компанії із пропагування важливості діяльності НДО; робота в соціальних мережах (ефективний спосіб поширення інформації та залучення громадян); створення рівних можливостей для функціонування державних та державних організацій; підвищення рівня довіри громадян до НДО; підтримка з боку держави та місцевих органів влади; розвиток громадянського суспільства, активності населення; стабільність політичної, соціальної та економічної ситуації у державі.

Таким чином, НДО відіграють важливу роль у вирішенні проблем у соціальній сфері. Але, на жаль, на сьогодні не створені сприятливі умови в нашій країні для їх функціонування. Тому необхідно активно розвивати та впроваджувати громадські організації, як провідних суб'єктів соціальних послуг.

Список літератури:

1. Горемикіна Ю. Проблеми розвитку недержавних організацій у сфері надання соціальних послуг / Ю. Горемикіна // Демографія та соціальна економіка. – 2009. – № 1(11). – С. 34-43.
2. Кравченко Р., Кабаченко Н. Розвиток недержавних організацій соціальної сфери // Соціальна робота в Україні: перші кроки / Під ред. В. Пол-тавця. – К.: Видавничий дім «KM Academia». – 2000. – С. 130-144.
3. Новіков В. Н. Недержавні організації і соціальний розвиток / В. Н. Новіков // Праця і зарплата. – 1995. – № 22(86). – С.6-7.
4. Про соціальні послуги: Закон України від 19.06.2003 № 966-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/966-15>
5. Семігіна Т. В. Словник із соціальної політики / Т. В. Семігіна. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. – 253 с.
6. Сідельнік Л. Л. Залучення організацій громадянського суспільства до надання соціальних послуг в Україні. Аналітичний огляд сучасного стану та перспектив [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=6032293>
7. Стандарти соціальних послуг. Збірка проектів документів / Під ред. Сідельнік Л. Л. – К.: Український фонд соціальних інвестицій, 2007. – 175 с.
8. Тігіпко С.Л. Українська система надання соціальних послуг повинна відповідати найкращим європейським стандартам [Електронний ресурс] / С. Л. Тігіпко. – Режим доступу: <http://silnaukraina.com/news/show/id/2202>

Матяж С.В., Гурина А.А.

Черноморский государственный университет имени Петра Могилы

РОЛЬ НЕГОСУДАРСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В РЕШЕНИИ ПРОБЛЕМ В СОЦИАЛЬНОЙ СФЕРЕ В УКРАИНЕ

Аннотация

Проанализирована роль негосударственных организаций в решении проблем в социальной сфере в Украине. Негосударственный сектор вполне способен взять на себя значительную часть функций по предоставлению социальных услуг на местном уровне. Выявлено, что негосударственные организации быстро реагируют на изменения в социальной политике и в потребностях граждан и способны обеспечить эффективную работу с клиентами.

Ключевые слова: государственная организация, социальные проблемы, социальные услуги, клиенты.

Matiazh S.V., Hurina A.A.

Petro Mohyla Black Sea State University

ROLE OF NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN SOLVING PROBLEMS IN THE SOCIAL SPHERE IN UKRAINE

Summary

Analyzed the role of non-governmental organizations in solving problems in the social sphere in Ukraine. Non-state sector is quite capable to bear a substantial part of the functions of providing social services at the local level. Revealed that non-governmental organizations to quickly respond to changes in social policy and the needs of citizens and can ensure effective work with clients.

Keywords: non-governmental organization, social problems, social services, customers.

УДК 316.7

ВЗАЄМОДІЯ КУЛЬТУР: ПРЕДМЕТНІ ТА СУБ'ЄКТНІ АСПЕКТИ СУПЕРЕЧНОСТЕЙ

Тащенко А.Ю.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Розглянуто альтернативи взаємодій культур та їх реальні наслідки. Виокремлено чотири групи суперечливих тем у науковій рефлексії та моделюванні взаємодій. Розкрито предметний та суб'єктний аспекти протиріч.

Ключові слова: культура, цивілізація, взаємодія, діалог, суб'єкт.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. «Культура» та «цивілізація» – теоретичні конструкти, що не зникають із соціологічного обігу, незважаючи на ухил прихильників стандартів постнекласичної науки в бік уявлень щодо дискретності, роздробленості та відносності світу, нестабільності та постійної змінюваності реальності, пріоритету локальних ситуацій та повсякденності тощо. На сучасному етапі відбувається осмислення культури крізь призму «глобалізації» та «глокалізації» у світлі насильницьких дій «своїх» або «Я» щодо «чужого» або «Іншого» та конфлікту як за межами, так і в межах діалогу культур (див.: [1, с. 146]). Навряд чи сучасне людство можна назвати сукупністю «громадян світу» – відповідно, із кожною працею з цієї тематики відбувається якщо не переосмислення, то доповнення бачення культур як найзагальніших та фундаментальних форм розрізнення та самовизначення людей у світі. Однак не можна уникнути також доповнення та загострення протиріч у рефлексії взаємодії представників різних культур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Новітні статті та матеріали круглих столів, присвячені дискусіям щодо культур та різновидів взаємодії їх представників, переважно наслідують ті чи інші класичні підходи, уникаючи обговорення супереч-

ностей на межі з альтернативними точками зору. Автори оглянутих нами праць найчастіше згадують М. Бахтіна, М. Бубера та В.С. Біблера і, відповідно, опираються на визначення культури, що були запропоновані ними. Квінтесенцію їх поглядів можна виразити через наступну цитату із статті Т.Липич та В.Липича: «[культура – це] форма одночасного буття і спілкування людей минулих, нинішніх і майбутніх культур... Культура здатна жити і розвиватися (як культура) тільки на межі культур, в одночасності, в діалозі з іншими цілісними, замкнутими «на себе», на вихід за свої межі, культурами. Кожна культура є деякий «дволикий Янус», в тому сенсі, що її обличчя настільки ж напружено звернено до іншої культури, до свого буття в інших світах, наскільки і всередину, вглиб себе, у прагненні змінити і доповнити своє буття. Спілкування в культурі, тобто буття в культурі – це завжди (у потенції, в задумі) спілкування між різними культурами, навіть якщо ми живемо в одній і тій же культурі» [2, с. 34, 37]. Взаємодію загалом проголошують і розглядають як можливі між «культурами», однак аналогічні процеси знаходять своє відображення і як такі, що відбуваються між «цивілізаціями» – у наукових доробках, переважно з опором на ідеї С.Хантінгтона та документи Генеральної Асамблеї ООН (див.: [3; 4; 5]).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Частин-